

Szín – játék – költészet

Tanulmányok a nyolcvanéves Kilián István tiszteletére

Szerkesztette

•

Czibula Katalin

Demeter Júlia

Pintér Márta Zsuzsanna

Partium Kiadó – Protea Egyesület – *reciti*

Budapest • Nagyvárad
2013

A kötet megjelenését az OTKA 83599. számú programja,
a Partiumi Keresztény Egyetem és
a Lectio Kulturális Egyesület támogatta.

A borító a *Kilianus* (Kolozsvár, 1767) című színlap felhasználásával készült
Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, Győr, G. XXIII. 2. 11. 58.

Fotó: Medgyesy S. Norbert

Szerkesztette:

Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna

Könyvünk a Creative Commons *Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább!* 2.5
Magyarország Licenc (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.

Köteteink a *reciti* honlapjáról letölthetők. Éljen jogaival!

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OMAGIU. Kilián István

Szín – játék – költészet: tanulmányok a nyolcvanéves Kilián István
tiszteletére / szerkesztette: Czibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta
Zsuzsanna. - Oradea: Partium; Budapest: Protea Kulturális Egyesület, 2013
ISBN 978-606-8156-45-3; ISBN 978-963-7341-95-3

I. Czibula, Katalin (ed.)

II. Demeter, Júlia (ed.)

III. Pintér, Márta Zsuzsanna (ed.)

008

ISBN 978-606-8156-45-3

ISBN 978-963-7341-95-3

Kiadja a Partium Kiadó, a Protea Kulturális Egyesület és a *reciti*,
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
tartalomszolgáltató portálja ► <http://www.reciti.hu>

Borítóterv: Bánffi-Benedek Andrea

Tördelte: Hegedüs Béla

MEDGYESY S. NORBERT

*Két, 18. századi iskoladráma,
amely egy-egy Kilianushoz kötődik**

Előadás Kilián Dániel tiszteletére 1744-ben

A Kilián István színház- és drámatörténésszel folytatott, kötetünkben közzétett beszélgetés¹ során kiderült, hogy a Tanár Úr apai ágú egyik őse Kilián Dániel volt, aki a családot a 18. században a Felföldről Egerbe hozta. Dolgozatunk első felében egy olyan iskolai színelőadást ismertetünk, amelyet Kilián Dániel tiszteletére mutattak be.

A színdarab címe, *Nazarius et Celsus, sive/ Christiana pro fide Christi/ Constantia*² elárulja, hogy az őskeresztények korához kötődő mártírdramával van dolgunk. Az előadást Kilián Dániel egri kanonok, a saári Szűz Mária-apátság apátja, tarczai (Sáros vm.) főesperes tiszteletére mutatták be a lipótszentmiklósi jezsuita kollégium alsó, közép és felső nyelvtani (a *Nomina Actorum* szerint parvista, grammata és syntaxista) osztályának diákjai 1744 szeptemberében. Staud Géza adatai szerint 1744. szeptember 5-én, ami egyben a lipótszentmiklósi jezsuita schola általunk ismert első színi előadása volt.³ A színjátékról a kassai jezsuita akadémia nyomdájában, minden valószínűség szerint a bemutató esztendejében kiadott, négy oldalból álló, latin nyelvű színlap tanúskodik.⁴ Az előadást egy iskolai verseny után tartották, a periocha szerint a mecénás, Kilián Dániel

---

* A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az OTKA K 101571-es pályázat támogatásával készült.

¹ A Kilián Istvánnal készült interjú kötetünk 439. oldalán olvasható.

² A darab címét a színlapkiadás szabályainak megfelelően közöljük. A színlapkiadást a német nyelvterület e tárgyú munkái (Elida Maria SZAROTA, *Das Jesuitendrama im deutschen Sprachgebiet. Eine Periochen-Edition. Texte und Kommentare. I/1–2.: Vita Humana und Transzendens; II/1–2.: Tugend- und Sündensystem; III/1–2.: Konfrontationen*, München, Wilhelm Fink Verlag, 1979–1983.) és az ÖAW Kommission für Kulturwissenschaften und Theatregeschichte (Wien) szabályzata alapján végezzük.

³ Az általunk vizsgált színlap nem jelöli meg az előadás napra pontos dátumát, szeptember 5-ét. E terminust a lipótszentmiklósi jezsuita *Diarium* alapján Staud Géza azonosította: STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai és irodalma II. 1561–1773.*, Bp., MTA Könyvtára, 1986, 192.

⁴ *Nazarius et Celsus, sive/ Christiana pro fide Christi/ Constantia*, Cassoviae, Typis Academicis Societatis Jesu, é. n. [1744] OSZK Színháztörténeti Tár, Pro 39. Az előadásról és a színlapról Staud Géza is tesz említést, de a cselekmény-leírást és a szereposztást nem közli, lásd STAUD, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok... II., i. m.*, 1986, 189, 192. A teljes színlapot tanulmányunkban tesszük közzé elsőként.

igen bőkezű volt a tanulókkal. Az allegorikus szereplőket felvonultatató *Prologus* és *Epilogus* között 17 jelenetre (*Scena I–XVII.*) tagolták az előadást, melynek során – a *Nomina Actorum* szerint – összesen 22 szereplő lépett színpadra, nem számítva az angyali kart (*Chorus Angelorum*) és a katonák (*Milites*) sokaságát. A fő szerepeket – a kor szokásainak megfelelően – nemesi származású diákok jelenítették meg: Stephanus Rakovszky (Aolinus Praetor), Franciscus Szent-Ivány (Nazarius) és Franciscus Abaffy (Celsus). Figyelemre méltó, hogy a szereposztás feltüntet ókori mitológiai figurákat: a művészet – főként a zene – és a tudomány istene, Apollo, valamint az orvosok istenének fia, Machaon személyében, de a cselekmény-leírásban nem olvashatunk róluk. Nazarius és Celsus vértanúságát a lipótszentmiklósi előadáson kívül még a soproni jezsuita színpadon láthatta a közönség a parvista osztály játékaként, *Nazarius et Celsus sub Anolino praeside ad palmam Martyrii evocati* címmel 1763-ban, de színlap és drámaszöveg – tudomásunk szerint – nem maradt fenn erről a bemutatóról.⁵

A Kilián Dániel egri kanonok tiszteletére tartott előadás egyik főhőse Celsus, aki nem azonos sem a 2. századi platonista szerzővel,⁶ sem az 5. században élt apológia-fordítóval.⁷ Tárgyalt iskoladrámánk főszereplői a kegyetlenkedéseiről elhíresült Nero császár (Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus) uralkodása idején (Kr. u. 54–68), ismeretlen esztendőben együtt szenvedtek keresztény hitükért vértanúhalált az észak-italiai Milánóban. A két őskeresztény mártírt, Nazariust és testvérét, Celsust ennek értelmében egy napon, július 28-án ünnepli a katolikus egyház. Így ír róluk a színlap 2. oldalán a dráma forrásaként feltüntetett *Marty[rologium] Rom[anum]* egy késői kiadása: a két ifjú (pueri), Nazarius és Celsus vértanúk, akiket Anolinus helytartó a Nero császár által gerjesztett vad dühösséggel kegyetlenül börtönbe vettetett, és karddal kivégeztetett.⁸ Az ifjú vértanúk tiszteletének első állomásaként és egyben megalapozójaként ereklyéiket a himnuszköltő Szent Ambrus (339–397) milánói püspök emeltette fel (inventio) és vitette át (translatio)⁹ – az *Acta Sanctorum* leírása szerint 395-ben vagy 396-ban – az Apostolok Bazilikájába. Az ambrozián rítusú Milánó mellett kultuszuk Bíborbanszületett (VII.) Konstantin császár uralkodása (945–959) idején a görög szertartású Bizánci Birodalomban is elterjedt; a középkorban a latin rítusú Gallia és Britannia területén is nagy népszerűségnek örvendtek. A barokk katolikus megújulás egyik emblematisz egyénisége, Borromeo Szent Károly (1538–1584) milánói érsek 1579-ben fényes pompával tisztelte székvárosában Nazarius és

⁵ STAUD, *A magyarországi jezsuita... II., i. m.*, 1986, 177–178.

⁶ ALTANER, Berthold, STUIBER, Alfred, *Patrologie: Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter*, Freiburg–Basel–Wien, Herder, 1966, 59, 203.

⁷ VANYÓ László, *Az őskeresztény egyház és irodalma*, Bp., Szent István Társulat, 1980, 240.

⁸ *Martyrologium Romanum. Gregorii XIII. jussu Edictum Urbani VIII. et Clemetis X. Auctoritate recognitum ac deinde anno MDCCXLIX. Benedicti XIV. labore et studio auctum et castigatum. Editio novissima SS. D. N. Leone papa XIII. auspice et patrono, Romae, ex Typographia Polyglotta, MCMII [1902], 109. Dátum: július 28. – Quinto Kalendas Augusti.*

⁹ *Inventio sanctorum Martyrum Nazarii et Celsi, május 10. Martyrologium Romanum, i. m.*, 1902, 66. Dátum: május 10. – Sexto Idus Maji.

Celsus ereklyéit, sírjuk zarándokhely lett.¹⁰ Újkori, jezsuita tiszteletüknek ez az esemény lehetett az alapja.

A Liptószentmiklóson bemutatott jezsuita előadás részletesen tárta a nézők elé a milánói két ifjú mártíromságának történetét: anyjuk ugyancsak vértanúságot szenvedett keresztény hitéért, apjuk, Flavius viszont pogány (*Ethnicus*) maradt, ezért a fiúgyermek (pueri) elmenekültek otthonukból. A közeli, ugyancsak észak-itáliai Verona városában kiütött tűzvész miatt keresztényüldözés kezdődött Mediolanum falai között. Aolinus¹¹ praetor kezdetben jóindulatú volt a gyermekekkel, mert becsülte az őskeresztényekre általában jellemző szeretetteljes viselkedésüket, de próbálta őket eltéríteni krisztusi hitük-től. Amikor ez nem sikerült, máglyahalállal kivégeztette Nazariust és Celsust. A dráma cselekménye szerint az apa, Flavius is könnyögött gyermekeiért, Theorgus fiatal pap is szót emelt értük, sőt, a praetor frissen megkeresztelkedett fia, Marcellus is közbenjárt barátaiért, de hiába. A dráma szerint a börtönben lévő, vérét Istennek ajánló Nazariust és Celsust az angyalok kórusának (*Chorus Angelorum*) éneke lelkesítette (Scena VIII.), és a gyermek Jézus (*Jesulus*) is megjelent nekik kínyzóhelyükön (Scena XIV.). E mártírdráma – címének megfelelően – az ifjaknak a keresztény hitben való szilárd állhatatosságát (*Christiana Constantia*) állítja példaként a korabeli diákság elé. A mártírdramát a Prologusban és az Epilogusban a barokk színi hagyományoknak megfelelően allegorikus történet¹² keretezte: Flora, a virágzás, azaz a Tavasz és Aquilo, a hideg északi szél vetélkedését szemlélhették a nézők.¹³

Színjáték Kiliánról 1767-ben *Scena in domo Kiliani*

Az ünnepi köszöntő kötetünk címlapján látható *Kilianus* című iskoladráma színlapját a Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár egyik kolligátuma őrizte meg.¹⁴ Az egyetlen oldalból álló, latin nyelvű periocha nem Würzburg védőszentjéről, az ír vagy skót szár-

---

¹⁰ *Acta Sanctorum*, Julii Tomus Sextus, *Quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur ec Latinis et Graecis aliarumque gentium antiquis monumentis*, Collecta, digesta, illustrata a Joanne Baptista SOLLERIO, Joanne PINIO, Guilelmo CUPERO, Petro BOSCHIO e Societate Jesu presbyteris Theologis, Parisiis et Romae, apud Victorem Palmé, 1868, 503–534.

¹¹ A periocha a *Martyrologium* és az *Acta Sanctorum* lapjain feltüntetett *Aolinus* névalak helyett *Aolinus* névvel illeti Milánó praetorát.

¹² E témáról bővebben: DEMETER Júlia, *Drámaprogramok vallatása: allegorikus aspektus az iskolai színpadon*, = (Dráma)szövegek metamorfózisa. Kontextustörténetek. – *Metamorphosis of the (Drama)texts. Stories of Relation. I. kötet. Hagyománykezelés, imitációváltozatok – Traditions, Imitations. A 2009. június 4–7-i kolozsvári konferencia szerkesztett szövegei*, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011, 30–43.

¹³ *Nazarius et Celsus, sive/ Christiana pro fide Christi/ Constantia*, Cassoviae, Typis Academicis Societatis Jesu, é. n. [1744] OSZK Színháztörténeti Tár, Pro 39. Köszönöm Baumann Éva gimnáziumi tanár (Piarista Iskolaközpont, Nagykanizsa) lektori munkáját a fordítás közben.

¹⁴ *Kilianus. Acta ludis autumnalibus*, Claudiopoli, Typis Academicis Societate Jesu, é. n. [1767] Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár (GYEKK), Győr, G. XXIII. 2. 11. 58. colligatum. A színlapot elsőként könyvünk borítóján publikáljuk.

mazású térítő vértanú-püspök Szent Kiliánról (†689)¹⁵ szól, hanem egy családi történetbe helyezett példázatot állít színpadra. A színlapról a darab címét említve Nádasdy Lajos adott hírt elsőként.¹⁶ Az előadást Takács József¹⁷ nem ismeri, Staud Géza az 1767. évi *Litterae Annuae* lapjairól merített – egyébként a darab cselekményének lényegét tükröző – *quidam deponatus Kilianus invento filio profugo exultans* sorsral vette fel adattárába.¹⁸ A kolozsvári jezsuita akadémia betűivel, minden bizonnyal az előadás esztendejében kinyomtatott, Győrött fellelt periocha szerint az egy felvonásos, *in domo Kiliani* játszódó komédiát a kolozsvári jezsuita akadémia felső grammatikai osztálya mutatta be őszi előadásként (*acta ludis autumnalibus*) 1767. szeptember 8-án, Kisboldogasszony ünnepén. Az összesen nyolc szereplőt felvonultató darab kulcsfigurája Kilianus Senex. A cselekményt így foglalhatjuk össze: a nem túl okos, de vagyonos öreg Kiliánnak volt egy okos fia, Luciolus. Őt az anyja és az apja egyaránt türelmes lélekkel elviselte, bármihez volt neki kedve, megtehetette, de titokban elmenekülve otthonról elszökött. Az atyja, életének alkonyatán a vagyona oltalmazására, a fia, Luciolus egész örökségét saját testvérére, Florianusra bízta. Egy véletlenül arra vetődött vándororvost, Procopiust a szomszédságban befogadták. A vándor arca igen hasonlított a távol lévő Luciolusra, ezért Kilianus örökre akarta fogadni. Végül a jóságos, öreg Kilianus felfedezte az ifjú vándorban saját fiát.¹⁹ A szereposztás (*Personae*) szerint egy Sebastianus nevű varga is szerepel a darabban, de funkciójáról nem árul el semmit az *Argumentum*. Zenei és táncbetétekről nem tudunk. A darab forrásaként a 18. században igen népszerű, elsőként Theodor Zwinger által Baselben, 1565-ben (majd 1571-ben, 1586-ban és 1604-ben) kiadott *Theatrum Humanae Vitae* című,²⁰ enciklopédikus példázat-gyűjteményt jelöli meg a színlap, de arra sajnos nem tudunk következtetni, hogy a lipótszentmiklósi jezsuita tanárok melyik kiadást használták a vígjáték megírása közben.

Kilián István az elmúlt 17 esztendő során számtalanszor felhívta figyelmünket az iskoladráma-programok feltárásának és alaposabb vizsgálatának fontosságára, hiszen bőséges új ismeretet nyújtanak azokról az előadásokról, amelyekről eddig csak apró utalásaink voltak. A tanulmányunkban részletesen bemutatott mártírdráma és komédia esete is igazolja Mestertanárunk útmutatását.

---

¹⁵ Ünnepe július 6-a. Tiszteletéről (pl. a késések védőszentje) bővebben lásd: BÁLINT Sándor, *Ünnepi Kalendárium 3.*, Szeged, Mandala Kiadó, 1998, 37; *Magyar Katolikus Lexikon VI.*, főszerk. Diós István, Bp., Szent István Társulat, 2001, 771–772; MEZŐ András, *Patrociniumok a középkori Magyarországon*, Bp., METEM, 2003, 189.

¹⁶ NÁDASDY Lajos, *Egy ismeretlen iskoladráma-programgyűjtemény a XVIII. századból*, MKSz 100(1984), 3. szám, 233–240. A Kilianusról: a 237. oldalon.

¹⁷ TAKÁCS József, *A jezsuita iskoladráma (1581–1773)*, Bp., 1937.

¹⁸ STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai és irodalma I. 1561–1773.*, Bp., MTA Könyvtára, 1984, 296.

¹⁹ Köszönöm Kormos Zoltán gimnáziumi tanár (Piarista Gimnázium, Budapest) segítségét a végleges fordítás elkészítése során.

²⁰ *Theatrum vitae humanae, Omnium fere eorum, quae in hominem cadere possunt, Bonorum atque Malorum exempla historica, Ethicae philosophiae praeceptis accomodata, et in XIX. libros digesta, comprehendens: Ut non immerito Historiae promptuarium, Vitaeque humanae speculum nuncupari possit*, a Conrado Lycosthene Rubeaqueuse [...] inchoatum nunc vero Theodori Zvinggeri Philosophi atque Medici Basiliensis opera, Basiliae [Basel], per Joannem Oporinum, Ambrosium et Aurelium Frobenios fratres, 1565.

NAZARIUS, & CELSUS,
SIVE
CHRISTIANA PRO FIDE CHRISTI
CONSTANTIA.

HONORIBUS
REVERENDISSIMI D. D.
DANIELIS KILIAN,

Venerabilis Capituli Cathedralis Ecclesiæ Agriensis
Canonici, Abbatis B. V. M. de Saár, Archi-Diaconi
de Tarcza fñ,
DOMINI, ET PATRONI GRATIOSISSIMI

A
PERILLUSTRI, NOBILI, AC INGE-
NUA SUPREMA, MEDIA, ET INFIMA
GRAMMATICES CLASSE

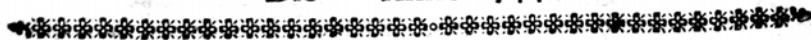
In Episcopali Societ. JESU ad S. Nicolaum
Gymnasio,

DUM
EX CONCERTATIONIBUS SCHOLASTICIS
VICTORES

EJUSDEM
REVERENDISSIMI DOMINI MICOENATIS

LIBERALITATE
PRÆMIIS ORNARENTUR,

In Scenam data Mense Septembri
Die Annô 1744.

CASSOVIÆ,
Typis Academicis Societatis JESU,

ARGUMENTUM.

NEro Tyrannus, succensæ à se Romæ culpam in Christianos translaturus, mandatum ediderat, ferro, & igne in eos sæviendi. Ex hac ergo lege Cæsaris, dum Christianos Mediolani ad mortem rapiunt, & Nazarius noster cum Celso Adolescente Aolino Prætori traditus est. Verùm Prætor, sive auditò (ut nos putamus) Veronensi incendiò, per ea tempora à fulmine, dum Christiani cæderentur, excitatò, sive pueri Celsi liberali captus indole, servare illos volens, Christum animo illorum excutere conabatur; quem cum eripere non posset, vitam utrique eripuit, aut re-ctius feliciorẽ dedit præmium Christianæ Fortitudinis, & Constantiæ. *Marty. Rom. ad 28. Julii.*

A Matre Christiana, Patre verò Ethnico, & fratres quidem fuisse, affectus Scenici causâ fingit Poësis.

PROLOGUS.

FLora, suas inter verni delicias agens, & de suorum amantitate florum læta, à repentino Aquilone, omnia miscente, & vastante turbatur, stragemque florum suorum deplorat.

SCENA I.

NAzarius, & Celsus, mortua pro Fide Christiana Matre, à Patre Ethnico metuentes ex domo patria fugam adornant, ac à militibus, Christianos per urbem quærentibus, in incepto turbantur.

SCENA II.

FLavius puerorum Pater, dum Conjugis necem, fugamque puerorum deplorat, ex famulo intelligit, pueros modò à militibus ad Prætorẽ duci; qua re turbatus modum natis succurrendi circumspicit.

SCENA III.

PRætor Aolinus, auditò Veronensi incendiò, superùm in Christianos favorem, Christianorumque constantiam miratur. Adest Præfectus Militum, qui copiosos se Christianos, inter quos Nazarium cum Celso nobiles adolescentes, adduxisse significat; illos Prætor ad se adduci jubet.

SCE-

S C E N A IV.

Flavius natos suos liberaturus, Civem Veronensem mentitus, Prætor in accedit, famam de incendio confirmat, & inde suadet Prætori, ut, si qui Christiani carcere tenerentur pueri, eos potius sacris Deorum institui curaret.

S C E N A V.

Prætor hęc considerante, advenit Theorgus sacrificulus, Præfectus pueros adducit; quibus, dum se Prætor leniorem exhibet, Theorgus cum Prætor inimicitias contrahit, quas Aolinus metuens, primò metu, tum dolò pueros pervertere tentat.

S C E N A VI.

Præfente quippe Nazario, Celsum feris objiciendum fingit, interea injectò carceri Nazariò, Celsum revocatum promissis oppugnat, & quia puerum totum à fratre pendere videt, dum illum tenet, hunc domo sua recipit.

S C E N A VII.

Theorgus iratus, magicis artibus evocatos lemures, Prætorio; ludentibusque ibi Celso, & Marcello, Prætoris filio, immittit, quos dum Celsus signò S. Crucis rejicit, magnam apud Marcellum gratiam inquit.

S C E N A VIII.

Nazarius doli ignarus, Celsum jam feris objectum esse ratus, sanguinem ejus offert DEO, interim & ipse concentu Angelorum ad Martyrium animatur, qua re custodis animum capit.

S C E N A IX.

Flavius Nazarium in carcere visitat, ubi latitans, ex Prætoris, cum Nazario loquente, Celsi à Christo defectionem intelligit, Nazariumque ad idem hortatur, qui graviter fert casum fratris.

S C E N A X.

Celsus, Fratris sui in carcere manentis memor escam ei deserit, à quo ut contemptor DEI, & fidei rejicitur.

S C E N A XI.

Celsus Prætoris mendacii ignarus à fratre pro contemptore fidei haberi se queritur. Flavius Pater in Prætorio flentem inveniens, nequaquam Christum ejurasse deprehendit.

S C E N A XII.

Prætor cum Marcello, & Celso jocis mimicis interest, ubi, quòd Mimus sacra Christiana traducere vellet, à Celso publicè, se Christiana-

fianum clamante, interpellatus est, Celsum Prætor ad carcerem con-
jicit.

S C E N A XIII.

Auditâ pueri audaciâ sacrificulus Prætori conniventiam exaggerat ;
sed Prætor unicè Theorgi zeli tentandi causâ id se fecisse dicens,
cum eodem in gratiam redit.

S C E N A XIV.

Celsus in carcerem conjectus , cum fratre Prætoris fraudes agno-
scit ; eos sub specie JESULUS visitat ; tum adest Marcellus , qui
eos, ut Prætori Patri obaudiant, hortatur.

S C E N A XV.

Prætor utrumque adduci jubet, quos Sacrificulus quæstiunculis ve-
xat ; cui dum Nazarius ferventiùs respondet, Prætor eos ad ro-
gum damnat.

S C E N A XVI.

Flavius puerorum Pater auditâ sententiâ, se quis esset aperiens, pro
pueris intercedit, & quia Sacerdos esse creditur Christianus, nisi
pueri Jovem amplectantur, ipse quoque rogis adjicitur, qui natos,
ut Patrem liberent, hortatur.

S C E N A XVII.

Marcellus pro illis Patrem rogat, nec auditur ; Nazarius impetra-
tâ veniâ fratri valedicit, ad ultimum, quis prior carnifici occur-
rat, certant.

E P I L O G U S.

Flora, ab Aquilone illatam sibi injuriam ultura, opem Jovis implorat,
qui, Aquilone carceri injecto, amaniorem hortis Floræ faciem reducit.

NOMINA ACTORUM.

Aed. Prætor. Steph. Rakovsky, Syn.

Nazarius, Fran. Xav. Szent-Ivány, Gra.

Celsus, Fran. Xav. Abbassy, Parv.

Theorgus, Anto. Pongrácz, Synt.

Flavius, Alexan. Sandory, Synt.

Marcellus, Wolfgang. Szent-Ivány, Par.

Apollo, Paulus Szent-Ivány, Pria.

Machaon, Josephus Besznák, Par.

JESULUS, Paulus Besznák, Par.

Mimus, Georgius Matiasovszky, Syn.

Parmeno, Carolus Wittman, Gram.

Præf. Milit. Adam. Markovics, Synt.

Ephebi Marcelli

Franciscus Madocsány, Gram.

Josephus Okolicsány, Gram.

Antonius Szent-Ivány, Par.

Carolus Pongrácz, Par.

Nicolaus Pongrácz, Par.

Laurent. Fejér-Pataky, Par.

Gabriel Bobrovniczky, Par.

Andreas Lippai, Parv.

In Saltu Lemurum.

Joannes Lukovszky, Gram.

Georgius Melna &c.

His accedunt Chorus Angelorum, Milites &c.

O. A. M. D. G.

